

MOLIYA BOZORI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI O‘RNI

Shamsitdinova Xonzoda Mardonbek qizi

TDIU

x.shamsitdinova@tsue.uz

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada moliya bozori va uni yanada rivojlantirish yo‘llari hamda bunga to‘siq bo‘layotgan bir qancha omillar tadqiq qilingan. Bundan tashqari, fond bozorining iqtisodiyotdagi roli hamda xorijiy va mahalliy olimlarning moliya bozori va uning hozirgi kundagi o‘rni, uni yanada rivojlantirish to‘g‘risidagi ilmiy- nazariy qarashlar tahlil qilindi.*

***Kalit so‘zlar:** fond bozori, qimmatli qog‘ozlar, kapital, aksiyalar, obligatsiya, moliyaviy instrumentlar.*

Bugun O‘zbekistonda xorijiy investorlarning bozorga kirishi uchun barcha zarur shart-sharoit yaratilayotgani juda muhim. Bundan tashqari fuqarolar ishonchi bilan bog‘liq mavjud muammolarga ham to‘xtalib o‘tdi. Bunga avvalroq naqd pul bilan bog‘liq muammolar tufayli aholi omonatlarini olishda qiynalayotgani sabab bo‘lgan. Bugungi kunda fuqarolar omonatlari 100 foiz himoyalangan. Xizmat ko‘rsatishni takomillashtirish, investorlar huquqlarini har qanday firibgarlik va yolg‘ondan himoya qilish borasida ham ishlar olib borilmoqda. Ko‘rilayotgan barcha chora-tadbirlar kapital bozorining yanada rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi shubhasiz.

Buning uchun bugungi kunda bank tizimini avtomatlashtirish va xizmatlar ko‘rsatish samaradorligini oshirish imkonini beruvchi yangi zamonaviy usullar joriy etsih zarurAlbatta, moliya bozorini tartibga solish juda qiyin ish. Trendlar doimo o‘zgarib borayotganligi sababli moliyaviy vositalar doirasini kengaytiradigan yangi tendensiyalar va mahsulotlar paydo bo‘ladi va aynan mana shu omillar tufayli moliya bozori rivojlanishida bir qancha to‘siqlarga duch keldik.

Foydalanilgan adabiyotlar tahlili

Iqtisodiyotga aloqador adabiyotlarda moliya bozori va uni kelib chiqishi, uning segmentlari, ayniqsa, fond bozori va uni rivojlanishiga to‘siq bo‘layotgan bir qancha omillar hamda ularni bartaraf etish yuzasidan olib borilgan izlanishlar natijasidagi tadqiqot va tahlillar mavjud.

G‘arb iqtisodiy adabiyotlarida moliya bozorlari pul mablag‘lari oqimini jamg‘aruvchidan qarz oluvchiga yo‘naltiruvchi bozor institutlari jamlanmasi sifatida keltiriladi.¹

Xorij olimlaridan V.E.Chernova ta‘rifiga ko‘ra², moliya bozori- doimiy xarakterda bo‘lgan barcha pul resurslarining umumiy miqdori bo‘lib, ya‘ni, iqtisodiyotning turli subyektlari tomonidan ushbu resurslarga bo‘lgan talab va taklifning o‘zgarishi orqali joylashtirish va qayta taqsimlash hisoblanadi.

Yuqoridagi taxlillardan shuni ta‘kidlash mumkinki, moliya bozori bu moliyaviy institutlar yordamida pul mablag‘lariga ehtiyoji bor va ortiqcha pul mablag‘lariga ega tarmoqlarni bir-birlari bilan uchrashtiradi. Shuningdek, moliya bozori iqtisodiyotning rivojlanishida aosiy dastak bo‘lib xizmat qiladi hamda uning infratuzilmasini yanda takomillashtirish orqali mamlakatda iqtisodiy barqarorlikka erishish hamda investitsion jozibadorlikni oshirishga erishish mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

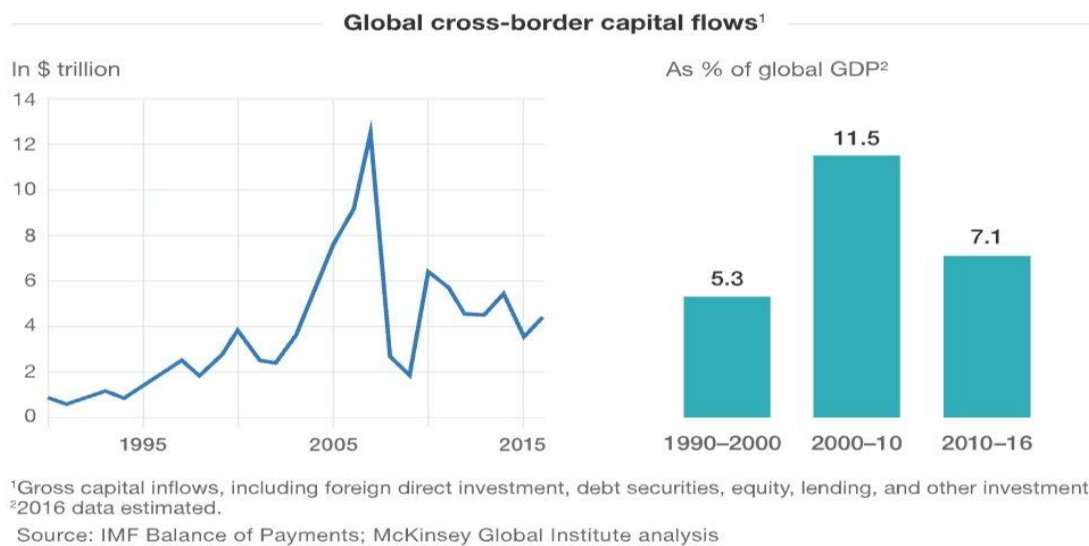
Mazkur maqolada xorijiy va mahalliy olimlarning moliya bozori va uning hozirgi kundagi o‘rni va uni rivojlanishiga to‘siq bo‘layotgan bir qancha omillar va ularni oldini olish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi ilmiy- nazariy qarashlar tahlil qilindi. Tadqiqot davomida baholash, monitoring, analiz, sintez kabi bir qancha usullardan foydalanildi.

¹ Edwin G. Dolan, Coin D. Campbels, Rosemary G. Campbell. Money, banking and monetary policy. C. "Harcourt School", 1988. P. 15.

² Чернова В.Э. Финансовые рынки: учебное пособие/СПбГТУПИ. – СПб.:2015. 73 с.

Tahlil va natijalar

2007 yilgi seysmik moliyaviy inqirozdan keyin o‘n yillik zilzilalardan so‘ng, global moliya manzarasi ancha o‘zgardi. Global transchegaraviy kapital oqimlari, jumladan kreditlash, qimmatli qog‘ozlar va obligatsiyalarni sotib olish va to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar 2007 yildan beri 65 foizga qisqarib, 12,4 trillion dollardan 4,3 trillion dollargacha qisqardi (1-rasm). Ushbu pasayishning yarmi transchegaraviy kreditlash va boshqa bank faoliyatining keskin qisqarishini aks ettiradi. Ammo moliyaviy globallashuv tugadi, deb xulosa qilish noto‘g‘ri bo‘lar



edi. McKinsey Global Instituti tomonidan olib borilgan " *Moliyaviy globallashuvning yangi dinamikasi*" yangi tadqiqoti vayronalar ostidan paydo bo‘lgan narsa global moliyaviy integratsiyaning xavf-xatarga nisbatan sezgir, oqilona va pirovardida yanada chidamli versiyasi degan xulosaga keldi.

Yevropa va Qo‘shma Shtatlardagi banklarni qisqartirish dinamikasi va omillarini o‘rganib, global bank faoliyatidagi o‘zgarishlarni hamda boshqa rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodiyotlar banklarining xorijiy faoliyatining kengayishini o‘rganadi. Moliyaviy globallashuvning umumiy holatini baholaydi va mamlakatlarning jahon moliya tizimidagi o‘zgaruvchan rollarini hisobga oladi. Global moliyaviy tizim bo‘yicha istiqbolli ko‘rinishni taqdim etadi, u ko‘proq barqarorlikni va’da qiladi, ammo eski va yangi xavflar saqlanib qolmoqda. Nihoyat, banklar va tartibga soluvchilar moliyaviy globallashuvning

yangi davriga va kelajakda transchegaraviy moliyaviy aloqalarni shakllantirishi mumkin bo'lgan yangi raqamli texnologiyalarga qanday javob berishlari mumkinligi muhokama qilinadi.

Xulosa va takliflar

Shu bilan birga, u bu masala faqat bank sektorini rivojlantirishga asoslanishi kerak emasligi, buning uchun investorlarni jalb qilish, xalqaro standartlarga javob beradigan infratuzilmani yaratish, nafaqat yirik bozor ishtirokchilarining ishonchini, balki oddiy aholi ishonchini qozonish muhimdir. Chunki insonlar mahalliy bozorga ishonishlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://strategy.uz/index.php?news=1275&lang=uz>
2. *Edwin G. Dolan, Coin D. Campbeli , Rosemary G. Campbell. Money, banking and monetary policy. C. "Harcourt School", 1988. P. 15.*
3. Чернова В.Э. Финансовые рынки: учебное пособие/СПбГТУРП. – СПб.:2015. 73 с.
4. https://www.uzse.uz/system/analytics/pdfs/000/000/098/original/market_overview_2020_rus.pdf?1613567625
5. <https://www.ft.com/content/19fa375a-96cf-11e8-b67b-b8205561c3fe>